

SHAVKAT RAHMON VA GIYOM APOLLINER SHE'RIYATI QIYOSIY TAHLILI

Rayhona Ortig'aliyeva Olimjon qizi

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti magistranti

ortigaliyevlar12@gmail.com

+998996541255

Annotatsiya:

mazkur maqolada zamonaviy o'zbek she'riyati vakili Shavkat Rahmon va fransuz modernizmi asoschilaridan biri Giyom Apolliner ijodiga qiyosiy tahlil asosida yondashiladi. She'riyatda tarixiy ong, lirik qahramonning harakati, poetik jasorat va erkin ifoda motivlari markaziy o'rinda turadi. Har ikki shoirning lirik "men"i og'ir ijtimoiy-tarixiy sharoitlarda yashab, o'limga emas, hayotga qarshi harakat qiluvchi, iroda va umid bilan yashovchi qahramon sifatida talqin qilinadi. Poetik shakl va mazmunda erkinlik, yangilikka intilish, tarixiy yukni zamonaviy ifoda orqali ochib berish bu maqolada asosiy tahlil obyektiga aylangan.

Kalit so'zlar: Shavkat Rahmon, Giyom Apolliner, zamonaviy she'riyat, lirik qahramon, tarixiy ong, erkin ifoda, poetik jasorat, qiyosiy tahlil, modernizm.

Annotation: This article approaches the works of Shavkat Rahmon, a representative of contemporary Uzbek poetry, and Guillaume Apollinaire, one of the founders of French modernism, through a comparative analysis. Central to the discussion are themes such as historical consciousness in poetry, the actions of the lyrical hero, poetic courage, and the motif of free expression. In both poets' works, the lyrical "I" is portrayed as a hero who, living in difficult socio-historical conditions, moves not toward death but toward life, living with willpower and hope. Freedom in poetic form and content, striving for innovation, and the expression of historical weight through modern poetic language become the main objects of analysis in this article.

Keywords: Shavkat Rahmon, Guillaume Apollinaire, modern poetry, lyrical protagonist, historical consciousness, free expression, poetic courage, comparative analysis, modernism.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

Аннотация: В данной статье проводится сравнительный анализ творчества представителя современной узбекской поэзии Шавката Рахмона и одного из основоположников французского модернизма Гийома Аполлинера. Центральное место занимают мотивы исторического сознания, действия лирического героя, поэтической смелости и свободы выражения. Лирическое «я» обоих поэтов предстает как герой, живущий в тяжёлых социально-исторических условиях, который действует не во имя смерти, а во имя жизни, живёт с волей и надеждой. Свобода и стремление к новизне в поэтической форме и содержании, раскрытие исторической нагрузки через современные поэтические средства являются основными объектами анализа в данной работе.

Ключевые слова: Шавкат Рахмон, Гийом Аполлинер, современная поэзия, лирический герой, историческое сознание, свободное выражение, поэтическая смелость, сравнительный анализ, модернизм.

XX asr boshlarida G'arb adabiyoti va san'atida yuzaga kelgan modernizm oqimi an'anaviy estetik tamoyillarning tanqidiy tahlili asosida yangi badiiy ifoda shakllarini izlashga xizmat qildi. Modernizm, avvalo, shoir va yozuvchilarning ichki kechinma, ruhiy iztirob, tarixiy silsilalarga munosabatini o'ziga xos poetik til bilan ifodalashga intilishi bilan ajralib turadi. Modernistik adabiyotda vaqt va makonning izchilligi buziladi, voqeliklar siniq oynaday ko'rinadi — bu esa ijodkorni tashqi realizm emas, balki ichki haqiqat, ong oqimi va insoniyatning tub mohiyatini ifodalashga yetaklaydi.

Modernizm nafaqat yangi badiiy shakllar (kollaj, kalligramma, ichki monolog, metafizik obrazlar) balki inson va jamiyat o'rtasidagi ziddiyatli munosabatni chuqur tahlil qilish orqali ham badiiy tafakkurni yangiladi. Fransuz adabiyotida bu jarayon Giyom Apolliner, Andre Breton, Pol Elyuar kabi shoirlar timsolida, o'zbek adabiyotida esa Cho'lpon, Usmon Nosir, keyin esa Shavkat Rahmon kabi ijodkorlar ijodida o'z aksini topdi. Ayniqsa, modernizmning asosiy belgilari — tarixiy ong, izolyatsiyalangan lirik qahramon, badiiy jasorat, semantik to'qnashuvlar — Shavkat Rahmon va Apolliner ijodining umumiy estetik zaminini belgilaydi.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

Bu maqolada o‘zbek she’riyati vakili Shavkat Rahmon va fransuz modernizmining yorqin vakili Giyom Apolliner ijodidagi umumiy ruhiy-tarixiy motivlar, ifoda erkinligi va poetik jasorat masalalari tahlil qilinadi.

Buni she’riy tahlillar misolida ko‘rib chiqsak:

“Yelkamda

qaqshagan asrlar yuki

kishanlar,

faryodlar,

so‘ngsiz urushlar...

Men qadam tashlayman chayqalib, sekin,

og‘riqdan yuzlarim burishar.

Yiqilmak, to‘xtamak mumkinmas,

qayerga bo‘lsa ham yurganim yaxshi.

Mening har qadamim muqaddas,

mening har qadamim

o‘limga qarshi”. [1]

Shavkat Rahmon qalamiga mansub ushbu she’rda “qaqshagan asrlar yuki”, “kishanlar, faryodlar, so‘ngsiz urushlar” obrazlari orqali milliy tarixiy xotira va xalq fojiasi ifodalanadi.

Apollinerda bu holat “Kichkina avtomobil” (La Petite Auto) she’rida namoyon bo‘ladi. Shoir Parijdan Rimga borayotgan yo‘lda o‘zining zamonasi, do‘stlari va urush tahdidlari haqida mulohaza yuritadi. U urushga qarshi emas, balki urushning inson qalbida qoldirgan izlarini poetiklashtiradi. Uning zamonaviy inson haqidagi qarashlari Shavkat Rahmonning “O‘limga qarshi harakat” g‘oyasi bilan kesishadi. Shavkat Rahmon she’rida lirik qahramon harakatda, u “qadam tashlaydi chayqalib, sekin”, biroq:

“Yiqilmak, to‘xtamak mumkinmas,

qayerga bo‘lsa ham yurganim yaxshi”.

Bu satrlar hayot yo‘lida davom etish zarurati, iroda va qat’iyat ifodasidir. Bu ruh Apollinerning “Otlarning xayrlashuvi” (L’Adieu du Cavalier) she’rida ham yaqqol ko‘zga tashlanadi. Unda otliq urushga ketar ekan, hayot, muhabbat va o‘lim bilan

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

xayrlashadi. Lekin bu xayrlashuvda umidsizlik emas, balki sadoqat, qadrdonlik va insoniy matonat ustuvor.

Har ikki shoir o‘z zamonasining estetik andozalaridan chiqib ketgan. Shavkat Rahmon an’anaviy qofiya va vazndan voz kechgan bo‘lsa, Apolliner esa hattoki kalligrammalar orqali she’rga vizual shakl bergan. Masalan, Apollinerning “Yarador kaptar va favvora” (La Colombe poignardée et le jet d’eau) she’rida tinchlik ramzi bo‘lgan kaptar yaralangan holda tasvirlanadi. She’r matni favvoraga o‘xshash vizual shaklda joylashtirilgan. Shavkat Rahmonning she’rida esa ichki og‘riq kuchi tashqi shakl orqali emas, sintaksis va semantik urg‘ular bilan kuchaytirilgan:

“Mening har qadamim muqaddas,

Mening har qadamim – o‘limga qarshi”.

Bu zamonaviy lirik “men”ning metafizik pozitsiyasi, shaxsiy erkinligi va tarixiy ong oldidagi javobgarligidir.

Apollinerda ham harakat ramziy: u ko‘pincha zamonaviy insonning ruhiy parvozini, adashganligini, biroq izlanayotganligini aks ettiradi. Masalan, “Hudud” she’rida u o‘zini avvalgiday emas, balki yangi davr odamiday his qiladi:

“Sen yolg‘iz emassan...

sen zamon bilan yurasan.”

Ushbu she’rda zamonaviy dunyo og‘rig‘i, ruhiy chalkashlik va uyg‘onish motivlari mujassam. Shavkat Rahmon she’ridagi kabi bunda ham tarix, zamon va insoniy “men” o‘rtasidagi kurash ifodalanadi.

Har ikkala shoir she’riyatida harakat, yurish, intilish – bu o‘limga emas, hayotga bo‘lgan ishonch timsoli. Shavkat Rahmon bu harakatni muqaddaslashtiradi. Apolliner esa zamon bilan barobar yurayotgan “men” obrazini yaratadi. Har ikkisida ham lirik qahramon o‘zini tarixiy va jamiyatdagi og‘irliklar ichida yashayotgan, lekin bu holatdan voz kechmaydigan shaxs sifatida namoyon etadi.

Xulosa qilib aytganda, Shavkat Rahmon va Apolliner — ikki turli millat va davr vakili bo‘lishiga qaramasdan, ularning poetik tafakkuri ko‘plab jihatdan yaqinlashadi. Ular tarixiy og‘riq, insoniy iztirob va iroda motivlarini yuksak poetik darajada ifoda etgan. Ayniqsa, harakat orqali o‘limga emas, hayotga bo‘lgan munosabatni anglatish — bu zamonaviy she’riyatning universal xususiyatidir.

International Conference on Educational Discoveries and Humanities

Hosted online from Moscow, Russia

Website: econfseries.com

16th June, 2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Rahmon, Sh. [@Shavkat_Rahmon]. (2019, 29-yanvar). EJKAM Y3PA [Telegram post]. Telegram. https://t.me/shavkat_rahmon/69
2. Apollinaire, G. "Calligrammes: Poèmes de la paix et de la guerre (1913–1916)". Paris: Gallimard. 2004.
3. Apollinaire, G. "Alcools". Paris: Gallimard. 1999.
4. Hamdam, U. "She'riyat saboqlari". Toshkent: Akademnashr. 2016. – 55-62-bet.
5. Qodirova, D. "Shavkat Rahmon poetikasida ontologik qatlam", "Adabiyot nazariyasi masalalari", №2. 2020. 45-50-bet.